דלא ליפלוג לישני על פלגי מים א"ר תנחום

בר חנילאי ישלש ישלש אדם שנותיו שליש

במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד מי

ידע איניש כמה חיי כי קאמרינן "ביומי

יאשר פריו יתן בעתו אמר רבא אם פריו

יתן בעתו ועלהו לא יבול ואם לאו על

הלומד ועל המלמד עליהם הכתוב אומר

לא כן הרשעים כי אם וגו' יאמר רבי

אבא אמר רב הונא אמר רב מאי דכתיב

יבי רבים חללים הפילה יזה תלמיד שלא

הגיע להוראה ומורה ועצומים כל הרוגיה

יזה תלמיד שהגיע להוראה ואינו מורה ועד

כמה שעד מ' שנין והא סרבא אורי התם

בשוין ועלהו לא יבול יאמר רב אחא בר

אדא אמר רב ואמרי לה אמר רב אחא בר

אבא אמר רב המנונא אמר רב ישאפילו

שיחת חולין של ת"ח צריכה "תלמוד שנאמר

ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח א"ר

יהושע בן לוי דבר זה ייכתוב בתורה ושנוי

בנביאים ומשולש בכתובים כל העוסק

בתורה 🗷 נכסיו מצליחין לו כתוב בתורה

דכתיב ⁴ושמרתם את דברי הברית הזאת

ועשיתם אותם למען תשכילו את כל אשר

תעשון שנוי בנביאים דכתיב זלא ימוש ספר

התורה [הזה] מפיך והגית בו יומם ולילה

למען תשמור לעשות ככל הכתוב בו כי אז

תצליח את דרכיך ואז תשכיל משולש

בכתובים דכתיב יכי אם בתורת ה' חפצו

ובתורתו יהגה יומם ולילה והיה כעץ שתול

על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו ועלהו

לא יבול וכל אשר יעשה יצליח מכריז

רבי אלכסנדרי מאן בעי חיי מאן בעי חיי כנוף ואתו כולי עלמא לגביה אמרי

ליה הב' לן חיי אמר להו ימי האיש החפץ

חיים וגו' נצור לשונך מרע וגו' (סור מרע

ועשה מוב וגו') שמא יאמר אדם נצרתי

לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה [אלך]

מואתגרה בשינה ת"ל סור מרע ועשה מוב

אין מוב אָלא תורה שנאמר יכי לקח י

מוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו: הגיע

לכיפה מקום שמעמידין בה עבודת כוכבים:

א"ר אלעזר אמר רבי יוחנן יאם בנה שכרו

מותר פשימא ימשמשי עבודת כוכבים

הן ומשמשי עבודת כוכבים בין לרבי ישמעאל בין לרבי עקיבא האיגן אסורין עד

שיעברו אמר רבי ירמיה ילא נצרכה אלא

לעבודת כוכבים עצמה הניחא למ"ד יעבודת

כוכבים של ישראל אסורה מיד ושל עובד

כוכבים עד שתעבד שפיר אלא למ"ד של

עין משפם נר מצוה

פו א מיי' פ"ח מהל' מ"ת הל' יא [יב] סמג עשין יב טוש"ע י"ד

סי׳ רמו סעיף ד: סי׳ רמו סעיף ד: פו ב מיי׳ שם פ״ה הל׳ ד סמג שם טוש"ע י"ד סי׳ רמב סעיף יג ווברב דף רנח.]:

בה ג מיי׳ שם טוש״ע שם :[05

שם ד מיי פ"ט מהלי ע"ו הלי יא סמג לאוין מח טוש"ע י"ד סי קמג סעיף ב: ין מני שם פ״ו הלי ד מת עשין טו טוש״ע ייד סיי קלט סעיף א: צא ו מיי שם הלי ה ופ"ט שם הלי יא סמג שם טוש"ע ייד סיי

סמג שם שושיים יית סי קמג סעיף ב: צב ז מייי שם פייז הלי ד סמג שם טוש"ע י"ד סיי קלט סעיף א: צג ח מיי' פ"ה מהלי פ"ה מהלי

אישות הלי כ חתו

כח קעיף טו: צד ט מיי׳ פ״י מהל׳ ע״ז הל׳ ד סמג לארן מה טוש"ע י"ד סי קנא ס"ו:

הגהות הב"ח (A) במשנה ר"ל אומר שכר' מותר: (ב) רש"י

ד"ה לית וכו' בקדושין גבי עשה לי: (ג) תום' ד"ה אלמא וכו' וה"נ אמרי פ' האיש: (ד) בא"ד ולא נפקא לן מינה כלל התם בפלוגת׳ דישנה לשבירות מחחלה וכו׳ מקרא דלא שייך אגר נטר וגם כצ"ל ומי' כדאמרי נמחק: (ה) בא"ד פלוגת׳

הגהות הגר"א

[א] גמ' נכסיו. נמחק ונ"ב דרכיו: [ב] במשנה ואין עושין תכשיטין לעבודת כוכבים קטלאות ממים וטבעות רא״א בשכר מותר. כל זה נמחק (ועי׳ תוס׳ ד״ה הגיע):

רבינו חננאל ן עולם ישלש אדם כל יום ויום שליש במקרא בתלמוד. אשר פריו יתן . בעתו אמר רבא אם פריו שהגיע להוראה ועלהו לא יבול אלא מתקיים ואם לאו עליו הכתוב אומר על המלמד שלא הגיע ללמד ועל הלמד ממנו כמוץ וגו׳ והיינו דאמר רב מאי דכתיב כי רבים שלא הגיע להוראה ומורה. ומתי הגעתו בהוראה א״ר זירא מבן מ' שנה ולמעלה ל) כלומר ישב ראש ישיבה (ל) השנה ופרקי׳ בימי רבה בר נחמני לא הוה עדיף . הורה. ועצומים כל הרוגיה וליכא עדיף מיניה ואינו מורה: מנין שאפי׳ שיחת חכמים צריכה תלמוד שנאמר ועלהו לא יבול ומצאנו שנקראו האילנות

ימים משנה וב' ימים תלמוד ולשון ליומי דחקו לפרש כן מיהו אכתי איכא לאקשויי מי ידע כמה חי לכך נראה ליומי

> דרבי ישמעאל ונראה לר"ת דאנו שעוסקין בתלמוד בבלי דיינו כי הוא בלול במקרא במשנה ובתלמוד כדאמרינן בסנהדרין (דף כד.) בבל בלולה במקרא בלולה במשנה בלולה בתלמוד:

פריו יתן בעתו. נראה לפרש להר"ר אלחגן הוראה כדבסמוך ובקונטרס פירש לענין קביעות עתים לתורה:

ש הגיע לכיפה בו'. וחית ספרים דגרסי אין עושין תכשיטין לעבודת כוכבים קטלאות נומים וטבעות ר"א אומר מותר אכן נראה דלא גרס דלא מסתברא שיתיר שום תנא לעשות לכתחלה תכשיטי עבודת כוכבים ואין לומר דשרי ר"א משום איבה כדשריא בפ"ב (לקמן דף כו.) לילד את העובדת כוכבים דלא דמי דהתם ודאי איכא איבה דליכא לאשתמוטי אבל הכא איכא לאשתמוטי למימר דאסר לן למעבד שום תכשיטי עבודת כוכבים וליכא למימר נמי דאתא לאשמועינן דבדיעבד שכרן מותר דא"כ היינו רבי אלעזר האמורא דגמרא דאמר אם בנה שכרו מותר ונראה שלא היה כתוב בספר רבינו שלמה מדלא פירש מאי קטלאות:

מבוש אחרון לית ביה שוה פרומה. וא״ת מ״מ הלא הוא אסור ליהנות מדמי עבודת כוכבים אפילו בפחות משוה פרוטה וא"כ נמלא איסור מעורב בשכרו וי"ל כיון דבשביל מכוש זה האחרון לא היה העובד כוכבים נותן ממנו משכירותו פחות א"כ אין לו עליו שכר עבודת כוכבים כלל ואע"פ שעובד כוכבים מקפיד על פחות משוה פרוטה בגזל 👂 מ״מ הכא ליכא קפידא כולי האי:

אלמא קסבר ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף. והכי נמי (ג) פרק האיש מקדש (קדושין דף מת.) גבי ההיא דעשה לי שירין נומין וטבעות ואקדש אני לך אינה מקודשת ומפרש טעמא דכיון דישנה לשכירות מתחלה ועד סוף א"כ כל פרוטה ופרוטה הויא לה מלוה והוי ליה 6 מקודש במלוה דאינה מקודשת וקשה מ"ש מההיא דפרק איזהו נשך (ב"מ דף סה. ושם ד"ה שכירות) גבי מרבין על השכר דרבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף ואמר רבא דקו בה רבנן בהא מלתא ואוקמוה אקרא וי"ל דודאי כל זמן שאין הפועל חוזר אין לו שכרו עד לבסוף ואין לבעה"ב עליו משום בל תלין וגם מותר להרבות על שכר דליכא כאן אגר נטר אבל אם פועל בא לחזור מודו בהא דיוכל לחזור וישתלם שכרו לפי מה שעשה שבשעה שחוזר אז קרוי סוף ולא נפקא לן (ד) כלל התם פלוגתא בישנה

ישלש אדם שנותיו ובו' אלא ליומי. פ"ה ב' ימים מקרא ב' דלא ליפלוג לישני. שלא יתחלקו הלשונות דהאי גרים שמעתא בהאי לישנא והאי גרים לה בלישנא אחרינא וחדא מילתא היא ומיהו תלמיד דגרים מתרוייהו (לישני) משתבש בגירסיה משום בכל יום ולכך תקנו פסוקי התמיד ומשנת איזהו מקומן וברייתא דמבלבל לישני: ביומי. ב' ימים מקרא וב' ימים משנה וכו' וכן

כל שבוע ושבוע: אם פריו יתן :בעתו. שיקבע עתים לתורה ס רשעים. תרי משמע לומד ומלמדו. ל״ה פריו יתן בעתו שלומד ועושה פרי כלומר מקיים מה שכתוב בתורה חה עיקר: על הלומד ועל המלמד. שאסור ללמד תורה לתלמיד שאינו הגון: הפילה. לשון נפל שלא מלאו ימיו. כלומר תלמיד שלא מלאו ימיו רבים חלליו: ועלומים. המתעלמים והמחרישים ומתחפהים מלהורות הורגין את דורן. ועלומים לשון ועולם עיניו (ישעיה לג): ועד כמה. הוי ראוי להוראה: עד ארבעין שנין. משנולד: והא רבא אורי. וכל ימיו לא היו אלא ארבעים שנה בפ"ק דראש השנה (דף ית.): המם בשוין. בשאין בעירו גדול ממנו: שיחת חולין של חלמים לריכה תלמוד. כדי להתלמד לדבר בלשונם שהוא בלשון נקיה ועושר ומרפא: ועלהו. הוי דבר קל שבאילן וכתיב לא יבול כלומר לא ילך לאיבוד: פשיטא. דשכרו מותר דהא כיפה זו לאו עבודת כוכבים היא אלא תשמיש לעבודת כוכבים: בין לר' ישמעאל ובין לר"ע. דפליגי בעבודת כוכבים עלמה מאימתי נאסרת בתשמיש מודו דאין אסורין: עד שיעבדו. עד שישתמשו בהן לעבודת כוכבים בפרק רבי ישמעאל (לקמן דף נא:) בברייחא בגמרא: לא נלרכה. הא דר"א: אלא לעבודת כוכבים עלמה. שחם עשה ישראל לעובד כוכבים עבודת כוכבים בשכר שכרו מותר: הניהא למאן דאמר כו'. פלוגתא דרבי ישמעאל ור"ע היא: של ישראל. שעשה ישראל ללרכו למוכרה לעובד 9. בי לַקַח טוב נְתַתִּי

כוכבים כוכבים: ושל עובד משמעבד. וזו עדיין לאו נעבדה מש״ה שכרו מותר שזו לצורך עובד כוכבים נעשית: מאן קא גרים לה. רבינו חננאל (המשך) להקרלות עבודת כוכבים: במלוש ומשמשי עבודת כוכבים האחרוו מלת הורנם הלחרון: בין לד' ישמעאל בין לים ביה שוה פרוטה. הלכך שרי דשכירות שאר מכושות לא מיתסר דההוא לאו שכר עבודת כוכבים הוא. וקסבר ר"א ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף אומן המקבל עליו לעשות בשכר לא אמרינן בגמר המלאכה הוא קונה כל השכירות אלא כל פורתא ופורתא דעבד קמא קמא קני אגרא דפלוגתא היא בקדושין (דף מת.) (ב) עשה לי שירין ממים וטבעות וחקדש כו':

במשמשי עבודת כוכבים דברי הכל עד שיעבדו חלוקת ר' ישמעאל ור"ע בפ׳ ר׳ ישמעאל אומר שלש אבנים (דף נא ע"ב) ופריק ר׳ ירמיה ע"ב) ופריק ר' ירמיה לא נצרכה להא דר"א אלא בשכירות עבודת כוכבים עצמה ודחי׳ ליה הניחא לר״ע איצטריך אלא לר׳ ישמעאל דאמר עבודת כוכבים דעובד וכבים אינה אסורה אלא ושתיעבד ³) פשיטא משתיעבד יפרקי׳ לא נצרכה אלא למכוש אחרון אימת נקראת . כוכבים במכוש אחרוז מכוש אחרון לית ביה שו"פ אלמא קסבר ר"א ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף וכל שכירות קודם שאמר מותר לישראל להשכיר לעובד כוכבים

עובד כוכבים אסורה מיד מאי איכא למימר אלא אמר רבה בר עולא לא נצרכה אלא במכוש אחרון עבודת כוכבים מאן קא גרים לה גמר מלאכה ואימת הויא גמר מלאכה במכוש אחרון מכוש אחרון לית ביה שוה פרומה אלמא קסבר יישנה לשכירות מתחלה ועד סוף: **כותני'** ויו ואין עושין תכשימין לעבודת כוכבים קטלאות ונזמים וטבעות רבי אליעזר אומר (6) בשכר מותר סאין מוכרין להם במחובר לקרקע אבל מוכר הוא משיקצץ ר' יהודה אומר ימוכר הוא על מנת לקוץ: **גכו'** מנהני מילי אמר רבי יוםי בר חנינא

הסם מקראי דלא שייך אגר נטר כדאמרי׳ וגם איסור בל חלין ולא שייך פלוגמא ^(ה) ישנה לשכירות אלא הכא וגבי קדושין כדפרישית _{וועי} מוס׳ ב"ק דף לט. ד"ה ואי בעית אימא ותוס׳ קדושיו דף מח. ד"ה דכ"ען:

כוכבים מפליג בה בשבת הני כולהו שריאז ואפי׳ בא״י דכבר פסיקא הלכתא כר׳ יוסי וכ״ש בשאר ארצות וליכא למיחש אלא במרחץ בלבד ולא בכל מרחץ אלא במרחץ הקרואה על שם ישראל ומפני מראית העין אסור ולא משום שביתה דלית שביתת כלים אלא לבית שמאי ואינה הלכה ואם יש לישראל דירה ובתוכה מרחץ שאין רוחצין בה אלא שוכני הדירה בלבד מותר להשכירה לעובד כוכבים: מתני' אין מוכרין להן במחובר לקרקע:

כתיב בתורה ובנביאים ובכתובים כל העוסק בתורה נכסיו מצליחין בתורה שנאמר ושמרתם את דברי הברית הזאת למען תשכילו וגו' בנביאים לא ימוש ספר התורה הזה מפיך וגו' כי אז תצליח את דרכיך ואז תשכיל [בכתובים] דכתיב וכל אשר יעשה יצליח מי האיש החפץ חיים וגו' סור מרע ועשה טוב והתעסק בתורה שנקרא לקח טוב: (**כותני') [פיסקא]** הגיע לכיפה שמעמידין בה עבודת כוכבים אסור לבנותה: א"ר אלעזר אם בנה שכרו מותר. פשיטא. הכיפה משמשי עבודת כוכבים היא

בשכירות מתחלה ועד סוף כדמוכח

א) צ"ל ופרכינן והא רבה אורי כלומר כו". ב) דברי רבינו כמו שהוא לפנינו אינו מובן דאם הקושיא הוא לר"י דמאי קמ"ל פשיטא מאי ממרץ דלא נצרכה אלא למכוש אחרון ואולי דט"ס נפל בדברי רבינו.

 ל) [קדושין ל.], ב) סוטה
כב. ע"ש, ג) ס"א א"ר זירא,
ד) [בסוטה שם אימא רבה וע"ם בפרש"יו. ה) סוכה ו) ובסוכה איתא לימוד ת) [מגילה לא.], ט) [בילקוט ובע"י ליתא], י) [לעיל יח:], ל) [ברכות ה. מח: מנחות נג: אבות פ"ו מ"ג], ל) [לקמן נה: נב. חולין ה:], מ) [קדושין מח. סג. ב"ק לט.], ל) [לעיל יד:], ס) [ל"ל אחר ד"ה על], ע) [שייך למשנה דלעיל טו.], ב) [כדאיתא בסנהדרין נו.], ל) ול"ל מקדשן,

תורה אור השלם ו. והיה כעץ שתול על פָּלְגֵי מִיִם אֲשֶׁר פְּרִיוֹ יִתַּן בְּעָתוֹ וְעְלֵהוּ לֹא יִבּוֹל בְּעָתוֹ וְעְלֵהוּ לֹא יִבּוֹל וכל אשר יעשה יצליח:

2. לא כַן דְּרְשָׁעִים כִּי אָם כַּמֹץ אֲשֶׁר תִּדְּפֶנוּ אִם כַּמֹץ אֲשֶׁר תִּדְּפָנוּ אָט בַבּ. רוּחַ: תהליט אַ 3. בִּי רַבִּים חֲלְלִינ "ישמים בָּי תהלים א ד מִים כָּל משליז כו הַרְגֶּיהָ: 4. ושמ ַרְּיֶּבֶּרְי 4. וּשְׁמַרְתֶּם אֶת דִּבְרֵי הַבְּּרִית הַזֹּאת וַצֵשִּׁיתֶם אֶתֶם לְמֵעַן תַּשְׂבִּילוּ אֵת בָּל אֲשֶׁר תַּעֲשׁוּן:

 לא יְמוּשׁ סַפֶּר הַתּוֹרָה הַּזֶּה מִפְּיְרְּ וְהָגִּיתְ בּוֹ יוֹמֶם וְלַיְלָה לְמַעֻן תִּשְׁמֹר וְלַיְלָה לְמַעֻן תִּשְׁמֹר לעשות ככל הכתוב בו אָז תַּצְלִיחַ אֶת דְּרֶכֶךְ ואַז תשׁכִּיל: יהושע א ח

6. כִּי אִם בְּתוֹרַת יִיְ חֶפְצוֹ וּבְתוֹרָתוֹ יָהְגָּה יוֹמֶם וְלָיְלָה: תהלים א 7. מִי הָאִישׁ הֶּחָפֵץ חַיִּי חהליח א ר אהב ימים לראות טוב: ייי בייי קייי גְצר לְשוֹנְף מֵרְע וּשְׂפָתֵיף מִדְּבֵּר מִרְמָה: תהלים לד יג-יד

8. סור מרע ועשה טוב

. לר"ע אינן אסורין אלא עד שיעבדו דהא ר' ישמעאל ור"ע לא נחלקו

. אלא בעבודת כוכבים אבי